

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

БИСТРОВА ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА

(прізвище, ім'я, по батькові)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

(назва кваліфікаційної роботи магістра)

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва спеціальності)

Студента(ки) II курсу

(номер курсу)

Г. В. Бистрова

(ініціали, прізвище)

групи Ф.мз-91а

(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____

(підпис)

Г. В. Бистрова

(ініціали та прізвище здобувача)

Керівник професор, д.е.н. _____

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

В. Г. Боронос

(ініціали, прізвище)

Суми 2020

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра

на тему «ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА»

студента

БИСТРОВОЇ ГАННИ ВОЛОДИМИРІВНИ

Для ефективного розвитку економіки та її безпосереднього функціонування необхідний певний мобілізований обсяг фінансових ресурсів, які допомагатимуть фінансовій системі країни бути на вершині розвитку. Основною частиною економіки, як цілісної системи є процес формування структури капіталу підприємства. Для безперебійної роботи також необхідний баланс між позиковими та власними джерелами фінансування, бо це є фундаментом для подальшої діяльності, таких як: фінансова, операційна, інвестиційна, а відповідно до цього всього і доходи певного підприємства.

Якщо підприємству вдасться прагматично сформувати власний капітал, то відповідно не буде в майбутньому проблем з платоспроможністю, фінансовими ризиками, та головне підприємство буде фінансово стійким, як наслідок привабливим для інвесторів і в разі чого здатним до оперативного отримання кредиту.

Оптимізація структури капіталу підприємства є досить змінною і реагує на будь які економічні зміни. Тому при формуванні капіталу потрібно особливу увагу приділяти таким факторам як:

- оцінка ресурсів;
- дивідендна політика;
- конкурентоспроможність;
- попит і пропозиція на ринку;
- галузь економіки та інвестиції у неї.

Мета даної роботи полягає в розвитку науково-методичних засад щодо створення оптимальної структури капіталу підприємства та розробці ефективних практичних рекомендацій для балансу між власними та позиковими коштами у структурі капіталу.

Об'єктом дослідження – алгоритм формування оптимального капіталу підприємства.

Предметом дослідження є сукупність економічних чинників, які мають прямий вплив на створення оптимальної структури капіталу підприємства.

Для наглядного прикладу і розгляду даних за основу візьмемо функціонування Приватного акціонерного товариства «Полтаваобленерго». Розглянемо діяльність цього суб'єкта господарювання, безпосередній склад його капіталу, порівнюючи з теоретичними рекомендаціями, щодо створення структури капіталу.

Ключові слова: суб'єкт підприємництва, ефективне управління, позикові ресурси, джерела фінансування, оптимізація.

Основний зміст роботи розміщено на 44 сторінках, з них список джерел включає. 74 найменувань Робота містить 13 таблиць, 5 рисунків, та 7 додатки.

Рік захисту роботи – 2020 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. О. завідувача кафедри

д. е. н., професор
(науковий ступінь, учене звання)
І. В. Белова
(підпис) (ініціали, прізвище)
«21» грудня 2020 р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр) (назва)

студенту II курсу групи Ф.мз-91а
(номер курсу) (шифр групи)

Бистрової Ганни Володимирівни
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: Оптимізація структури капіталу підприємства

затверджена наказом по СумДУ № 1843-III від « 01» грудня 2020 року.

2. Термін подання студентом закінченої роботи « 11» грудня 2020 року.

3. Мета даної роботи полягає в розвитку науково-методичних засад щодо створення оптимальної структури капіталу підприємства та розробці ефективних практичних рекомендацій для балансу між власними та позиковими коштами у структурі капіталу

4. Об'єкт дослідження: алгоритм формування стійкого капіталу підприємства.

5. Предметом дослідження є сукупність економічних чинників, які мають прямий вплив на створення оптимальної структури капіталу підприємства.

6. Кваліфікаційна робота виконується за матеріалами: Законодавча база, статистика з офіційних сайтів нашої країни, фінансові звіти ПАТ «Полтаваобленерго», наукові статті за темою роботи.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
1	Теоретичний зміст визначення поняття оптимізації структури капіталу суб'єкта господарювання	13.11.2020
2	Оптимізація структури капіталу ПАТ «Полтаваобленерго»	27.11.2020

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:

розгляд теоретичного змісту процесу оптимізації структури капіталу підприємства, його властивостей та основних ознак. Проведення детального аналізу господарської діяльності ПАТ «Полтаваобленерго» за період з 2015-2019рр., аналізу джерел фінансування та розрахунок оптимальної структури капіталу для цього підприємства.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Боронос В. Г. проф., д. е. н	11.09.2020	13.11.2020
2	Боронос В. Г. проф., д. е. н	11.09.2020	27.11.2020

9. Дата видачі завдання: «11» вересня 2020 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис)

В. Г. Боронос
(ініціали, прізвище)

Завдання до виконання одержав _____
(підпис)

Г. В. Бистрова
(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

Вступ.....	8
1 Теоретичний зміст процесу оптимізації структури капіталу суб`єкта господарювання	11
1.1 Капітал підприємства: його сутність та різновиди.....	
..... Ошибка! Закладка не определена.	
1.2 Властивості та основні ознаки процесу оптимізації капіталу суб`єкта підприємництва.....	О
..... шибка! Закладка не определена.	
1.3 Теоретичні підходи до раціональної структури капіталу.....	Ошибка! Закладка не определена.
2 Оптимізація структури капіталу ПАТ «Полтаваобленерго».....	28
2.1 Детальний аналіз господарської діяльності ПАТ «Полтаваобленерго» за період 2015-2019рр.....	28
2.2 Дослідження динаміки капіталу ПАТ «Полтаваобленерго».....	
..... Ошибка! Закладка не определена.	
2.3 Розрахунок оптимальної структури капіталу ПАТ «Полтаваобленерго»	39
Висновки	Ошибка! Закладка не определена.
Список використаних джерел	24
Додаток А Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «капітал».....	59
Додаток Б Аналіз значення поняття	60
Додаток В Класифікація видів капіталу	37
Додаток Г Структура механізму управління капіталом.....	63
Додаток І Теоретичний алгоритм проведення оптимізації складу капіталу....	64
Додаток Д Фінансова звітність ПАТ "Полтаваобленерго" за 2014-2019 роки...	65
Додаток Е Розрахункова база для оптимізації структури капіталу.....	71

ВСТУП

Для ефективного розвитку економіки та її безпосереднього функціонування необхідний певний мобілізований обсяг фінансових ресурсів, які допомагатимуть фінансовій системі країни бути на вершині розвитку. Основною частиною економіки, як цілісної системи є процес формування структури капіталу підприємства. Для безперебійної роботи також необхідний баланс між позиковими та власними джерелами фінансування, бо це є фундаментом для подальшої діяльності, таких як: фінансова, операційна, інвестиційна, а відповідно до цього всього і доходи певного підприємства.

Якщо підприємству вдасться прагматично сформувати власний капітал, то відповідно не буде в майбутньому проблем з платоспроможністю, фінансовими ризиками, та головне, підприємство буде фінансово стійким, як наслідок привабливим для інвесторів і в разі чого – здатним до оперативного отримання кредиту.

Оптимізація структури капіталу підприємства є досить змінною і реагує на будь які економічні зміни. Тому при формуванні капіталу потрібно особливу увагу приділяти таким факторам як:

- загальна вартість ресурсів;
- дивідендна політика;
- конкурентоспроможність;
- попит і пропозиція на ринку;
- галузь економіки та інвестиції у неї.

Багато науковців зверталися до вивчення цієї теми, а саме структури капіталу. Нами було розглянуто роботи таких вчених, як: Біла О. Г., Крамаренко Г. О., Селезньов В. В., Балабанов І. Т. тощо.

Та все ж економіка змінюється, тож слід оновлювати і дослідження до цієї теми, бо ж вона актуальна і на сьогоднішній день.

Мета даної роботи полягає в розвитку науково-методичних засад щодо створення оптимальної структури капіталу підприємства та розробці ефективних практичних рекомендацій для балансу між власними та позиковими коштами у структурі капіталу.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- аналіз основних категорій та нормативів за темою роботи;
- дослідження безпосереднього процесу створення структури капіталу;
- обґрунтування раціонального підходу до визначення частки позикових та власних джерел фінансування у структурі капіталу;
- детальний аналіз діяльності ПАТ «Полтаваобленерго»;
- аналіз складу капіталу підприємства;
- розробка рекомендацій для поліпшення роботи ПАТ «Полтаваобленерго».

Об'єктом дослідження - алгоритм формування стійкого капіталу підприємства.

Предметом дослідження є сукупність економічних чинників, які мають прямий вплив на створення оптимальної структури капіталу підприємства.

Тема дуже актуальна для вивчення і потребує постійного удосконалення. Для її детального розкриття потрібно користуватися великою кількістю наукових джерел. Для систематизації інформації було використано у роботі метод групування інформації та порівняння, після цього данні за допомогою монографічного методу було оформлено у таблиці та рисунки. Основними методами аналізу були такі як: статистичний та економіко-математичний.

Основними джерелами є регламентована Законодавча база, статистика з офіційних сайтів держави, фінансові звіти ПАТ «Полтаваобленерго», які було знайдено на офіційному сайті підприємства, було оброблено наукові видання різних авторів та інтернет ресурси зі статтями з даної теми, монографії тощо.

Новизна отриманих результатів обумовлюється такими досягненнями:

- систематизованою інформацією про сутність поняття «структура капіталу»;
- обґрунтуванням, щодо використання джерел фінансування при формуванні раціонального капіталу підприємства;
- аналізом показників безпосереднього впливу на капітал суб'єкта господарювання;
- розробкою рекомендації для удосконалення функціонування капіталу підприємства за використання позикових та власних коштів.

Практичне значення роботи. Результати даної роботи слугуватимуть для практичного використання під час формування капіталу підприємства на етапі створення. Також данні які були отримані допоможуть правильно оцінювати фактори впливу на капітал, та підвищити показники економічної оцінки підприємства, такі як рентабельність та ринкова вартість.

За темою магістерської роботи було підготовлено тези доповіді на V Всеукраїнську наукову-практичну конференцію «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України».

1 ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ПРОЦЕСУ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Капітал підприємства: його сутність та різновиди

Основним з економічних визначень є капітал, саме він визначає положення підприємства на ринку, його платоспроможність та здатність до здійснення різних операцій. Всі суб'єкти господарювання повинні мати капітал якій складає певну суму. Законодавча база нашої країни прописує всі ці моменти, адже капітал має забезпечувати повноцінну діяльність підприємства і мати резерв для покриття збитків під час певних ситуацій[34].

Термін «капітал» має неоднозначне трактування у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Відповідно до першого підходу – вітчизняного: капітал – майно власників підприємства, вписане в баланс у такі рядки як сума акціонерного капіталу, нерозподіленого прибутку та доходу від емісій. Розрахувати капітал можна віднявши від вартісної оцінки активів підприємства всю заборгованість перед кредиторами, включаючи державу. Величина капіталу може бути обчислена по різному, дивлячись на те які оцінки розрахунку брати до уваги: облікові чи ринкові. Якщо брати до уваги другий підхід – іноземний, то розуміння капіталу охоплює всі матеріальні активи суб'єкта господарювання[17].

Науково-методичні поняття сутності капіталу(Додаток А).

За визначеннями науковців, які зверталися до вивчення поняття капіталу, було прослідковано такі основні характеристики, надані ними – це фінансові ресурси, грошові кошти, власність суб'єктів підприємництва, сукупний грошовий ресурс підприємства, вкладений у діяльність підприємства ресурс, вартість формування активів, різноманітність факторів виробництва[73].

Якщо детальніше то, Балабанов І. Т., Клименко С. М., Крамаренко Г.О., Чорна О. Е. вважають, що капітал – це фінансові ресурси підприємства. Біла О. Г., Бланк І. А., Катан Л. І., Поддєрьогін А. М., Селезньов В. В. прописують, що це грошові кошти. Капітал –це власність суб’єктів підприємництва стверджують Бідник О.І., Катан Л. І., Крамаренко Г.О. Катан Л.І. окреслює капітал, як вкладений у діяльність підприємства ресурс, що включає власний та позиковий капітал. Брігхем Є.Ф. прописує, що капітал включає в себе компоненти боргу, нерозподіленого прибутку, акції.

Тож, капітал є основним формотворчим фактором для створення та розвитку підприємства. Після опрацювання теорії визначення поняття капіталу підприємства можна виділи такі основні, найбільш уживані фактори:

- характеристикою складу пасиву підприємства;
- відображає кількість залучених ресурсів підприємством;
- вказує на сукупну вартість ресурсів підприємства
- є основним джерелом фінансування діяльності фірми.

Систематизовану інформацію з теорії вивчення поняття подано в Додатку Б.

Капітал – є дуже багатограним, відповідно має безліч складових, тож доцільно розглядати його кожен складову окремо(Додаток В).

В таблиці 1.1 детально зображено поділ складових капіталу підприємства.

Таблиця 1.1 – Класифікація капіталу суб’єкта підприємництва[39,57]

Складова	Ознака		
	Власний	Позиковий	Залучений
Термін використання	Короткостроковий		Довгостроковий
Напрямок використання	Вкладений в НА		Вкладений в ОА
Економічна сутність компонентів	Нематеріальні активи	Матеріальні активи	Фінансові активи
Сфера використання	Виробнича	Фінансова	Соціальна

*НА – Необоротні активи, ОА- Оборотні активи.

Отже, капітал підприємства, який включає в себе позикові та власні складові , відповідно і надходження. Він же вказує на активи, які має підприємство на постійній основі та в обороті, в той час коли позиковий

капітал вказує на всі залучені кошти у діяльність підприємства, вони ж і відповідають заборгованостям підприємства до певного строку[26, 38].

Зазвичай, інвестори зацікавлені у вкладання власних коштів у статутний капітал, та той що знаходиться обігу.

Капіталом, що є запорукою основної підприємницької діяльності є власний капітал підприємства, він також є найбільше потрібним під час ведення діяльності. За допомогою оборотного капіталу, суб'єкт господарювання є забезпеченим швидко ліквідними активами[50].

Будь-яка фірма ставить перед собою певні цілі та завдання. І відповідно, кожне завдання підлягає під різну сферу, до якої підпорядковується частина капіталу.

Тактичні завдання з приводу основної діяльності відносять до виробничої сфери, яка є основною. При цьому від кількості коштів, які виділені на виробничу сферу залежить кінцевий результат діяльності фірми загалом. Збільшення коштів у цій сфері можливе за рахунок інвестування у основний капітал підприємства, за для подальшої ефективнішої діяльності.

Дуже вигідно та результативно коли на балансі підприємства міститься нерухомість, зокрема нерухомість не залучена до основного виробничого напрямку. До такої нерухомості можуть входити активи із соціальної сфери такі як – об'єкти відпочинку та туризму, заклади перед початкової освіти. Діяльність цих закладів на балансі фірми забезпечує розвиток потенційних соціальних можливостей як фірми, та і працюючих там осіб. Капітал від діяльності закладів наведених вище включають до доходів від не виробничої сфери, яка є не менш важливою та прибутковою від основної виробничої сфери діяльності.

Основні функції капіталу суб'єкта господарювання як категорії економіки наведено в рисунку 1.1.

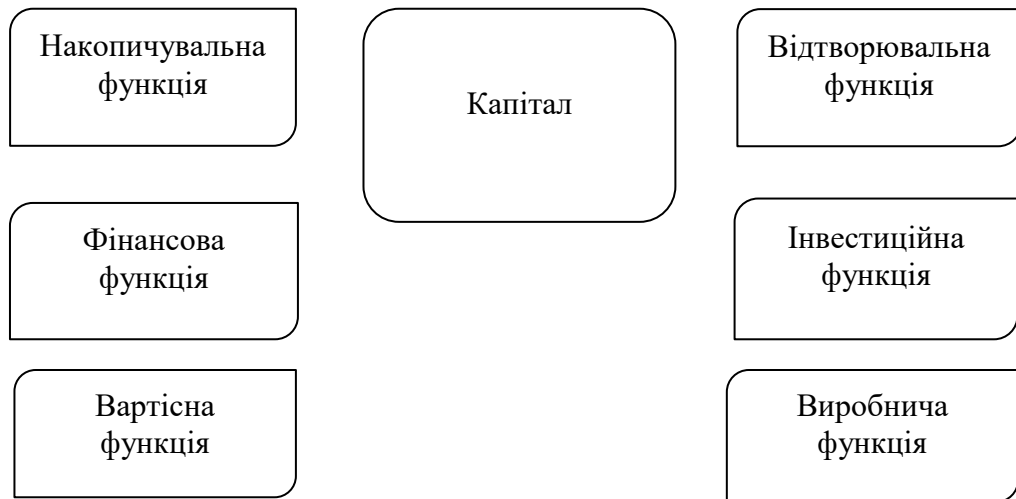

Рисунок 1.1 – Основні функції капіталу суб'єкта господарювання[32,47].

Кожна функція капіталу виконує свою певну потрібну для діяльності роль. Накопичувальна функція відповідає за резерв фінансових ресурсів підприємства, фінансова функція має визначну роль із розподілу коштів за сферами.

Вартісна функція охоплює грошовий еквівалент всього що має підприємство і насамперед це активи задіяні у майбутній прибуток, ця грошова оцінка має значення як на рівні фірми так і держави.

Відтворювальна функція – забезпечує лінію відновлення кругового процесу виробництва в процесі чого фірма отримує додатковий капітал і компенсує вкладений.

Інвестиційна функція включає в себе введення до основних коштів залучених, для подальшого розвитку діяльності. Ці кошти надходять від інвесторів, які бажають мати частку у підприємстві, або постійний дохід від цієї діяльності.

Виробнича ж функція охоплює поділ капіталу за джерелами під час процесу безпосереднього здійснення основної діяльності підприємства.

Кінцевий результат діяльності підприємства прямо залежить від капіталу, а саме від його формування та раціонального розподілу за сферами та безпосередньо його структури та надходжень.

На це все впливає керівництво фірми, підкріплення коштів активами, внутрішні та зовнішні ризики для діяльності, пильний нагляд за розподілом коштів, та ведення звітностей[64].

1.2 Властивості та основні ознаки процесу оптимізації капіталу суб'єкта підприємництва

Фінансова рівновага, постійний ріст та розвиток підприємства є результатом раціонального управління капіталом, а саме завдання досягти максимальних показників за мінімальних витрат[1].

До основних принципів такого управління можна віднести:

- відповідність прийняття рішень до загальної системи;
- організоване прийняття керівних рішень;
- управління підприємством підкорюється певним часовим строкам;
- індивідуальний підхід до втілення рішень.

Апарат управління суб'єкта господарювання реалізують поставлені цілі перед собою через різні заходи. Вони точно продумують як, будуть застосовувати тимчасово вільні кошти, які операції будуть проводити на арені фондового ринку, як зі своїми акціями так і діяльність з участі у капіталі інших підприємств. Також вагомим завданням є залучення грошових коштів з джерел з зовні[30].

За допомогою цих усіх наведених операцій та безпосередньої основної діяльності фірми управлінський апарат формує пасив балансу, а саме резерву тощо. Виплата ж дивідендів учасникам капіталу підприємства залежить від сформованого нерозподіленого прибутку, який також формує управлінська структура фірми. Підсумовуючи, можна виділити основні завдання управління підприємством, а саме:

- раціональний розподіл капіталу суб'єкта господарювання;

- розрахунок потрібного залученого капіталу у власний з зовнішніх джерел;
- знаходження точки рівноваги між позиковими та власними ресурсами[12,14].

У процесі діяльності підприємства, окрім головних завдань, ще постає велика кількість побічних, але вони теж потребують негайного та ефективного вирішення. Серед них можна виділити:

- вільні кошти завжди мають знаходитися в роботі;
- отримання постійного доходу;
- забезпечення росту доходу з часом;
- забезпечення підприємству стабільного місця на ринку;
- у разі дефіциту його покриття;
- урахування всіх факторів при постановці стратегії.

Особливо обтяжливим є здійснення управління капіталом за умов не стабільності політичних та економічних подій в державі та зовні неї. (Додаток Г)[66,69,70].

Всі основні методи керування коштами підприємства можна поділити на 2 групи:

- перша група – всі методи, які включають статистичні та математичні дії.
- друга група – методи за допомогою яких формується структура, з урахуванням зібраних аналітичних даних динаміки основних процесів та факторів впливу на підприємство[61,68].

Запорукою успішної діяльності фірми є ефективна стратегія, як чіткий алгоритм для дій прописаних наперед, для меншої кількості проблем майбутньому. Та для того, щоб створити дійсно якісну стратегію треба використати всі методи наведені вище та в Додатку Г. Керівний апарат підприємства має дослідити ринок на який вони виходять у розрізі функціонування у минулих роках, та вирахувати ідеальний розподіл коштів

для свого підприємства. Також потрібно слідкувати за ринковою вартістю свого бізнесу[35].

Під час детального вивчення поняття «капіталу підприємства», деякі автори прописували, що це поняття має глибокий зміст і несе в собі уже закладене задалегідь завдання, сутність якого полягає в раціональному використанні коштів, а саме за мінімальних вкладень на ринку підняти свою вартість до максимальної. Але існують і інші думки авторів, які вважають, що тільки за максимальних вкладень буде досягнута максимальна ринкова ціна всього підприємства. Тож, можемо виділити головні фактори прямого впливу на раціональне формування структури капіталу суб'єкта господарювання[16]:

- пропорціональний ріст доходів;
- мінімізація вкладень на обслуговування грошових коштів;
- максимальна ціна на ринку;
- забезпечення можливості платоспроможності у будь-який момент[11,29,46].

До таблиці 1.2 було виділено та внесено основні чинники прямого впливу на створення оптимальної структури.

Таблиця 1.2 – Головні чинники прямого впливу на створення оптимальної структури капіталу[33,40]

Фактор	Характеристика
Специфіка галузі ОП	Підприємства, які є конкурентними у своїй галузі, мають змогу до отримання перспективніших кредитів з можливістю швидкої їх віддачі.
Кон'юнктура ринку	Досить вагомий фактор, адже від нього залежить безліч інших, від ринку залежать ставки кредиту і відповідно видатки підприємства. Саме від ринку залежить вартість інвестицій і з часом є не вигідним використання довгострокових позичок.
Прибутковість	Якщо підприємство є рентабельним, є більше змоги у разі чого до взяття кредиту. Попит на ресурси такого підприємства буде вищим, загальна ринкова ціна також.

Фактор	Характеристика
Кредитори	Якщо підприємство має вибір кредиторів до яких воно може звернутися за отриманням позикових коштів, то відповідно можна підібрати якнайвигідніші умови і залучати більше таких коштів.
Життєвий цикл	Цьому фактору має відповідати дохід – пропорційно збільшуватися. З «старінням» суб'єкта господарювання позикові кошти будуть нести більший ризик.
Фінансова політика	Управління фірми має намагатися якомога менше піддавати свій бізнес ризикам, та розуміти масштаби власних заощаджень.
Оподаткування	Від системи податків країни залежать видатки підприємства, та їх рівновага з доходами, відповідно і позиковими коштами.

*ОП – операційна діяльність.

Для досягнення раціональної структури капіталу суб'єкта господарювання, необхідно глибоко розуміти ризики які можуть настати, через надлишок позикових коштів у структурі фірми, або недооцінку власних можливостей у можливості погасити відсотки за використані позики.

Але ж перевагою цьому виступає той факт, що вміст в капіталі підприємства позикових коштів сприяє вищій дохідності для підприємства. До цього ж позики є нижчими в ціні ніж власний капітал, який використовує підприємство[18].

Підводячи підсумок, можемо розписати послідовність проведення оптимізації капіталу суб'єкта господарювання за врахування вище прописаних теоретичних даних, отриманих за аналізу дослідження сутності основного поняття роботи – капіталу. Тож, алгоритм оптимізації виглядає так:

- 1) необхідно провести детальний аналіз капіталу який має підприємство;
- 2) оцінити всі фактори які мають безпосередній вплив на структуру капіталу;
- 3) детальна оцінка ринку та галузі;
- 4) покращення капіталу за рахунок використання вже проведених аналізів ринку та підприємства;

5) формування капіталу[10,41].

Детально алгоритм оптимізації капіталу суб'єкта господарювання (Додаток Г).

Якщо поглибитися детальніше, то аналіз наявного капіталу суб'єкта підприємництва включає в себе три підпункти, а саме:

- 1) детальний аналіз коштів підприємства;
- 2) розрахунок коефіцієнтів платоспроможності;
- 3) безпосередні напрями і пропорції використання капіталу.

Щодо першого пункту то він включає підрахунок всього капіталу, його структурні зміни протягом діяльності цього підприємства. Далі слід звернути увагу на вміст позичкових коштів у капіталі і оцінити чи раціонально використовувати такий обсяг їх у структурі капіталу суб'єкта господарювання. Також потребує значної уваги розгляд безпосередньо позик, а саме частка довгострокових та короткострокових зобов'язань та відсотки на них.

Другий пункт, вносить конкретику в аналітичну оцінку структури. За допомогою коефіцієнтів фінансової стійкості можна розгорнуто побачити наскільки підприємство готове функціонувати у кризових ситуаціях. Фінансова стабільність є запорукою дохідної та безперебійної діяльності підприємства.

Третій пункт – є завершальним, він відображає зведену картину першого та другого пункту. Особлива увага приділяється діяльності підприємства, та її прибуткам[74].

Будь який аналіз містить похибку, нехай мінімальну, але вона є. Аналіз не буде досконалим без розгляду підприємства на фоні інших, тобто невід'ємною складовою є аналіз рейтингів до яких входить суб'єкт. Однозначно важливим є рівень підготовки спеціалістів, які працюють на даному підприємстві і наскільки вони правильно вміють та можуть оцінювати функціонування діяльності, та безпосередній розподіл капіталу за напрями його призначення, яких можливо позитивних змін бажали б вони. Після цього слід порівняти вартість суб'єкта господарювання за балансом та його вартість

на ринку, це дасть змогу оцінити на скільки суб'єкт підприємництва є успішним та значним серед споживачів товарів чи послуг[10,18,41].

Від закладеної структури буде залежати чи буде підприємство і надалі працювати, маючи дохід, наскільки довгим буде цикл його життя, і на скільки міцно воно стоїть як учасник ринку[13,42].

ВИСНОВКИ

Капітал – є основним джерелом за рахунок якого підприємство має змогу функціонувати на ринку та отримувати дохід. Він своєю вартістю окреслює всі пункти, що входять до балансу – це і вартість активів і загальна сума коштів які на певний строк було залучено у діяльність суб'єкта підприємництва.

Діяльність суб'єкта підприємництва, та її безпосередній результат залежить саме від капіталу та його складу. Також капітал забезпечує : фінансову автономність підприємства, змогу компенсувати відсотки за користування коштами, конкретність, здатність до отримання кредитів, його дохідність та здатність до швидкого перетворення у грошовий еквівалент.

Формування капіталу напряду залежить від системи менеджменту на підприємстві, врахування сучасних тенденцій, стратегії та її виконання, становища суб'єкта господарювання на ринку та попиту на його послуги.

Будь-яке підприємство має прагнути до скорочення своїх витрат і при цьому росту цін на вільні фінансові ресурси, які було інвестовано. Основною запорукою успішної оптимізації є – пропорція між власним капіталом та капіталом залученим з зовні у структурі загального. Від цього відношення залежать коефіцієнти фінансової стійкості підприємства.

Для кожного підприємства оптимізація структури буде індивідуальною. Бо ж кожне підприємство провадить свою діяльність у певній сфері, яка має свою специфіку. Всі підприємства різняться періодом життєвого циклу. Та й у провадженні діяльності вагому роль грає організаційно-правова форма створення, бо ж під кожну форму існує регламентоване законодавство. Серед зовнішніх факторів можна виділити: зміни ринку, інфляцію, оподаткування та поведінку кредиторів.

Усі методи, які слугують для оптимізації структури капіталу поділяють на такі групи: багатокритеріальні; однокритеріальні та нормативно-коефіцієнтні.

Однокритеріальні методи спираються на :

- оптимізацію структури за доходами, а саме розрахунок доходів суб'єкта підприємництва за різного складу капіталу, та аналіз ефективності діяльності за його використання, після цього вибір найраціональнішого варіанту;
- на мінімізування всіх ризиків як внутрішніх так і зовнішніх. Як наслідок цьому підприємство має фінансову стабільність та дохід;
- оптимізацію за рахунок зниження загальної вартості капіталу.

Під час же використання нормативно-коефіцієнтних методів, проводять конкретні розрахунки коефіцієнтів, після чого порівнюють їх з нормою.

Також структуру капіталу можна формувати за 3-х підходів, а саме: агресивного, компромісного, консервативного, кожен з них має свої позитивні та негативні сторони.

Для аналізу та виконання завдань роботи було обрано підприємство, яке здійснює постачання електричної та теплової енергії в Полтавській області та безпосередньо в місті Полтава – ПАТ «Полтаваобленерго». Головний офіс підприємства знаходиться за адресою: м. Полтава, вулиця Старий Поділ 5. У своєму підпорядкуванні суб'єкт підприємництва має 28 філій. Загалом у 2019 році підприємство обслуговувало 722142 споживачів. У межах області конкурентів не має.

Дивлячись, на фінансову звітність та розраховані у роботі показники, помітно ріст підприємства. За аналізом цих даних можемо сказати, що У період з 2017 року по 2019 рік фінансові показники діяльності ПАТ «Полтаваобленерго» поступово зростають, що є дуже позитивно. Можна помітити, що чистий дохід за реалізацію продукції зріс у 2019 році в порівнянні з 2018 роком на 20,1%, у порівнянні з 2017 роком на 47,6 %. Загалом же у 2019 році він становить – 890231,1 тис. грн.

Валовий прибуток ПАТ «Полтаваобленерго» у 2019 році становить – 276078 тис. грн. У 2017 році цей показник становить - 187854,7, що майже на 74% менше у порівнянні з 2019. В порівнянні з 2018 роком сума ВП 2019 року

збільшилося на 46,9%. Такі позитивні збільшення валового прибутку свідчать про збільшення наданих послуг та продукції виробленої суб'єктом господарювання.

За аналізом даних помітно, що капітал підприємства зростає. Бачимо що за період з 2015 до 2019 року він виріс на 41,42 %. Значний ріст прослідковується за останній аналізований рік у 20,4%. власний капітал виріс на 264398 тисяч гривень. Зміни у бік збільшення власного капіталу підприємства відбуваються за рахунок нерозподіленого прибутку. Зменшувалися тільки додатковий капітал та капітал у дооцінках.

Щодо структури позикового капіталу то бачимо, що найзначнішу частину складає кредиторська заборгованість. У 2019 році на кредиторську заборгованість припадає – 326113,7 тис. грн., це становить 89,77% від всіх позик. Протягом аналізованого періоду кредиторська заборгованість збільшилася майже в три рази. Поточні забезпечення у 2019 році складають – 5,5%, довгострокові зобов'язання – 0,05%, інші поточні зобов'язання – 2.26%. Щодо довгострокових зобов'язань, то їх значення найменше за період з 2016 по 2018 рік.

ПАТ «Полтаваобленерго» в більшій мірі функціонує за рахунок власного капіталу, у зв'язку з цим оптимізація за рахунок методу фінансового важеля набуває від'ємних значень. За методом мінімізації власного капіталу гарний показник спостерігаємо у співвідношенні власного капіталу до позикового як 50:50, за наступними варіантами йде збільшення частки банківських кредитів, що несе великі витрати на їх оплату. Розрахунком, також було встановлено, що позиковий капітал має складатися з зобов'язань за розрахунками. За таких обставин показник фінансового важеля становитиме – 7,4%. і відповідно дохідність зростає.

Отже, ПАТ «Полтаваобленерго» має спрямовуватися на поєднання методів оптимізації. Склад капіталу підприємства має бути максимально рентабельним, а його використання тільки за раціональними напрямками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hae Won (Henny) Jung, Dalida Kadyrzhanova, Ajay Subramanian. Capital Structure Under Imperfect Product Market Competition: Theory and Evidence, SSRN Electronic Journal, 10.2139/ssrn.3211678, (2018).
2. Lionel Martellini, Vincent Milhau, Andrea Tarelli. Capital structure decisions and the optimal design of corporate market debt programs, Journal of Corporate Finance, 10.1016/j.jcorpfin.2017.11.011, 49, (141-167), (2018).
3. Mingyuan Ban, Chang-Chih Chen. Ambiguity and capital structure adjustments, International Review of Economics & Finance, 10.1016/j.iref.2019.05.009, (2019).
4. Mitsuru Katagiri. A macroeconomic approach to corporate capital structure, Journal of Monetary Economics, 10.1016/j.jmoneco.2014.04.003, 66, (79-94), (2018).
5. Samuel Antill, Steven R. Grenadier. Optimal capital structure and bankruptcy choice: Dynamic bargaining versus liquidation, Journal of Financial Economics, 10.1016 / j.jfineco.2018.05.012, (2019).
6. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : навчальний посібник. / О. Я. Базілінська. – К. : ЦУЛ, 2016. – 328 с.
7. Балабанов А. И. Финансы / А.И. Балабанов, И.Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2014. – 192 с.
8. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К : Либідь, 2016. – 384 с.
9. Белоліпецький В. Г. Финансы фирмы : курс лекций / В. Г. Белоліпецький. – М. : ИНФРА-М, 2014. – 298 с.
10. Беренда Н. І. Управління структурою капіталу підприємства / Н. І. Беренда, Т. Ю. Редзюк, К. В. Ворона // Науковий вісник Ужгородського

національного університету. Серія : міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – №19 (1). – С.14-18.

11. Бланк И. А. Финансовый менеджмент / И. А. Бланк – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника Центр, 2014. – 521 с.
12. Бригхэм Ю., Эрхардт М. Финансовый менеджмент: 10-е изд. / Ю. Бригхэм, М. Эрхардт. – СПб., 2015. – 960 с.
13. Бровко Л. І. Етапи управління капіталом підприємства в умовах нестабільності / Л. І. Бровко, О. В. Капуш // Молодий вчений. – 2015. – №12 (27). – С. 127-130.
14. Ван Хорн Дж. Основы финансового менеджмента / Дж. Ван Хорн, М. Джон, Вахович мл.; [пер. С англ.] – 12 изд. – М. : ООО «И. Д. Вильямс», 2014. – С. 1232.
15. Викиданець І. В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства / І. В. Викиданець // Вісник Дон-НУЕТ. – 2014. – № 3(43). – С. 208–215.
16. Власова Н. О. Фінанси підприємств / Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова. – К. : ЦУЛ, 2017. – 271 с.
17. Воробйов Ю. М. Теоретичні основи фінансового капіталу // Фінанси України. – 2016. – № 7. – С. 80-88.
18. Гайдаєнко О.М. Формування оптимальної структури капіталу підприємства / О.М. Гайдаєнко, М.О. Славінська // Міжнародний збірник наукових праць Облік. Економіка. Менеджмент : наукові нотатки. – 2016. – № 1(9). – Ч. 1. – С. 100–107.
19. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навчальний посібник / П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Н. В. Яшкіна. – 3-е вид., перероб. і доп. – К. : Алерта, 2015. – 520 с.
20. Горошанська О. О. Оптимізація структури капіталу підприємства / О. О. Горошанська. – 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4004/1/17.pdf>.
21. Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – 3-тє вид., стереоип. – К. : Знання-Прес, 2016. – 423 с.

22. Грицино О. М. Оптимізація структури капіталу підприємств України / О. М. Грицино, В.В. Бусленко // Фінанси, облік та аудит. – 2017. – № 1(29). – С. 77-97.
23. Дудар А. А. Аналіз та оптимізація структури капіталу з метою підвищення рівня фінансової стійкості підприємства / А. А. Дудар, О. М. Вакульчик // Молодий вчений. – 2018. – № 1 (53). – С. 878-882.
24. Золотаренко В. О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства / В.О. Золотаренко // Управління розвитком. – 2014. – № 1 (98). – С. 147–150.
25. Івко А. В. Комплексний показник оптимальної цільової структури капіталу підприємства / А.В. Івко // Європейський вектор економічного розвитку. — 2015. – № 2 (11). – С. 105-110.
26. Івченко Л.В. Власний капітал: джерела формування та функції/ Л.В. Івченко, Н.Л. Удовик / Молодий вчений. – 2016. – №1 (28) – С. 55-59.
27. Калініченко З. Д. Використання методу левериджу в управлінні структурою прибутку й капіталу / З. Д. Калініченко // Економічний аналіз. – 2016. – № 2 (18). – С. 212-214.
28. Квасницька Р. С. Інструментарій та методи оптимізації цільової структури капіталу підприємства / Р. С. Квасницька // Економіст. – 2015. – № 5. – С. 73-75.
29. Кириченко О. Фінансовий менеджмент на підприємствах України: принципи забезпечення позитивної динаміки / О. Кириченко, К. Ваганов // Банківська справа. – 2014. – № 5. – С. 3 - 17.
30. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – 22-ге вид. перероб і доп. – К. : Знання, 2015. – 485 с.
31. Костирко Л. А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація : монографія / Л. А. Костирко. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2014. – 474 с.
32. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 520 с.

33. Курінна О.В. Теоретичні аспекти оптимізації структури капіталу підприємства / О.В.Курінна // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. – 2014. – Вип. 12. – С. 94-100.
34. Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури / В. О. Кучменко // Економічний вісник університету. – 2017. – № 33(1). – С. 232-237.
35. Мельнік М.А. Економічні методи управління капіталом підприємства / М.А. Мельнік // Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира. – 2014. – №1(208). – С. 94-97.
36. Мінняйленко І. В. Особливості оптимізації структури капіталу підприємств агропромислового комплексу / І. В. Мінняйленко, О. А. Носенко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Т. 3. Економічні науки. – 2014. – № 1 (4). – С. 311-317.
37. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2014. – 536 с.
38. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 504 с.
39. Олександренко І. В. Діагностика фінансового капіталу підприємства: методичний аспект / І. В. Олександренко, А. М. Ніколаєва, С. О. Пиріг // Бізнес-інформ. – 2018. – № 9. – С. 166-174.
40. Онисько С. М. Фінанси підприємств : підручник / С. М Онисько, П. М. Марич. – Львів : «Магнолія Плюс». – 2014. – 367 с.
41. Орїх І. В. Сучасні підходи до управління капіталом промислових підприємств / І. В. Орїх, В. В. Зянько. – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2016/paper/viewFile/636/333>.
42. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/>.
43. Офіційний сайт ПАТ «Полтаваобленерго» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.poe.pl.ua/>

- 44.Петрович Й. М. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Й. М. Петровича. – Львів : «Магнолія Плюс», 2014. – 680 с.
- 45.Подерьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Подерьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк. – К. : КНЕУ, 2016. – 552 с.
46. Подольська В.О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – К.: Центр навч. л-ри, 2014. – 488 с.
- 47.Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання / Д. Е. Пономарьов // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 5. – С. 53-58.
- 48.Прикіна Л. В. Економічний аналіз підприємства / Л. В. Прикіна. – М. : Юніті-Дана, 2014. – 360 с.
49. Савельєва Т. М. Напрямки удосконалення управління капіталом підприємства / Т. М. Савельєва // Економіка будівництва і міського господарства. – 2014. – №3.
- 50.Свірідова С. С. Структура фінансового капіталу підприємства та шляхи її оптимізації / С. С. Свірідова, О. П. Каланжова // Праці Одеського політехнічного університету. – 2019. – № 2. –С. 262-267 .
- 51.Семенов Г. А. Оптимізація структури капіталу підприємства / Г. А. Семенов, А. В. Мелешко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2016. – № 4. – С. 164-170.
- 52.Семенов Г. А. Оптимізація структури капіталу підприємства за критерієм максимізації його рентабельності // Г. А. Семенов, О. В. Ярошевська. Економіка та підприємництво. – 2014 р. – № 5 (80) – С. 117-128.
- 53.Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : навчальний посібник / Р. А. Слав'юк . – Київ : ЦУЛ, 2014. – 460 с.
- 54.Стасюк Г. А. Фінанси підприємств : навчальний посібник / Г. А. Стасюк. – Херсон : «Олді-плюс», 2015. – 480 с.
- 55.Стыров М. М. Финансовые ресурсы промышленных предприятий: теория, анализ, управление : учебник / М. М. Стыров. – Сыктывкар, 2016. – 1654 с.

56. Суліма Н. М. Економіка і фінанси підприємства : підручник / Н. М Суліма, Л. М. Степасюк, О. В. Величко. – К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2015. – 466 с.
57. Сьомченков О. А. Капітал підприємства / О. А. Сьомченков // Вісник ЖДТУ. – 2017. – № 1 (39). – С. 375-382.
58. Теплова Т. В. Корпоративные финансы / Т. В. Теплова. – М.: Издательство Юрайт, 2015. – 655 с.
59. Теплова Т. В. Работа на заемном капитале : оптимум долговой нагрузки компании: от теоретических концепций к практическим модельным обоснованиям / Т. В. Теплова // Управление корпоративными финансами. – 2016. – № 5. – С.262-279.
60. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчальний посібник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2015. – 554 с.
61. Федулова С. Ф. Финансы предприятия: учебник / С. Ф. Федулова. – Ижевск : Изд-во Институт экономики и управления, ФГБОУ ВО «УдГУ», 2017. – 382 с.
62. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навчальний посібник / О. С. Філімоненков, Д. І. Дема. – Київ : Алерта, 2014. – 496 с.
63. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навчальний посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2015. – 360 с
64. Чмутова І. М. Принципи управління капіталом підприємства / І. М. Чмутова, О. В. Лебідь // Теорії мікро-макроекономіки. Збірник наукових праць. – К. : Видавничо-поліграфічний центр, 2014. – Вип. 25. – С. 168 -173.
65. Шашина М. В. Застосування механізмів фінансової стабілізації на прикладі підприємства ПАТ «МОТОР СІЧ» / М. В. Шашина, В. С. Кайдаш // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2015. – № 16. – С. 298-306.
66. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник / В. М. Шелудько. – К. : Знання, 2016. – 439 с.

- 67.Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / О. О. Шеремет. – К. : Міленіум, 2013. – 160 с.
- 68.Школьник І. О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.
- 69.Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко. – Суми. – 2014. – 427 с.
- 70.Шпак Н. З. Система управління капіталом підприємства / Н. З. Шпак, О. М. Рудницька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – №10. – С. 257-261.
71. Щербань О. Д. Методи регулювання та оптимізації структури капіталу підприємства / О. Д. Щербань, О. В. Насібова, Р. В. Сухоруков // Економіка та держава. Серія : економічна наука. – 2017. – №12. – С.82-88.
- 72.Югас Е. Ф. Економічна сутність та види капіталу підприємств / Е. Ф. Югас, О. І. Олексик // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – №. 2. – С. 63-67.
- 73.Юшко С. В. Критичний аналіз економічної сутності поняття «капітал підприємства» / С. В. Юшко, А. А. Лугова // Вісник економіки, транспорту і промисловості. – 2015. – № 36. – С.234-238.
- 74.Яремко І. Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій : монографія / І. Й. Яремко. – Л. : Каменярь, 2016. – 176 с.

ДОДАТОК А

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КАПІТАЛ»

Таблиця А.1 – Науково-методичні підходи до трактування сутності поняття «капітал» [3,4,5,6,7,8,9,10,11]

Автор	Трактування поняття
Балабанов І.Т.	Капітал – це частина фінансових ресурсів. Капітал – це гроші, випущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу.
Бідник О.І.	Капітал визначається як власність, що належить фізичним або юридичним особам у даний момент і чітко відокремлена від доходу, отриманого від цієї власності протягом певного періоду
Біла О.Г.	Капітал підприємства – сукупні грошові ресурси, що використовуються на підприємстві; авансований у господарську діяльність капітал власний, позичений і залучений у сукупності.
Бланк І.А.	Капітал – загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів.
Брігхем Є.Ф.	Капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції.
Катан Л.І.	Капітал – це накопичений шляхом збереження запас благ у формі грошових коштів і капітальних товарів, що залучаються його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності.
Кларк Дж.	Капітал – це сума активного і виробничого багатства, що складається з матеріальних засобів виробництва
Клименко С.М.	Капітал – це сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності.
Крамаренко Г.О., Чорна О. Е.	Капітал – це фінансові ресурси підприємства, необхідні для організації його господарської діяльності і використовувані в господарському обороті для одержання доходів і прибутку.
Моїсєєв С.В.	Капітал - це кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського обліку. При цьому фінансовий капітал поділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних джерел фінансових ресурсів, і позичковий, формування якого здійснюється за рахунок позичкових фінансових джерел.
Поддєрьогін А.М.	Капітал – це кошти, якими володіє підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку.
Подольська В.О.	Капітал – це вартість, яка в процесі виробництва дає нову додану вартість, тобто самозростає.
Селєзньов В.В.	Капітал є взаємозростаючою вартістю, яка виступає у вигляді певної суми грошей, що витрачаються на засоби виробництва і на заробітну плату робітникам, а потім при продажі виготовленого товару знову перетворюються на гроші, але вже в більшій кількості.

ДОДАТОК Б

АНАЛІЗ ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КАПІТАЛ» СУБ'ЄКТА

ГОСПОДАРЮВАННЯ

Таблиця Б.1 - Аналіз сутності поняття «капітал» підприємства

Основні характеристики капіталу	Автори											
	Балабанов І.Т	Бідник О.І.	Біла О.Г.	Бланк І.А.	Брігхем Є.Ф.	Катан Л.І.	Кларк Дж.	Клименко С.М.	Чорна О. Е.	Поддєрьогін А.М	Подольська Р.О	Селєзньов Р.В
Фінансові ресурси підприємства	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-
Грошові кошти	+	д	+	+		+	-	-	-	+	-	+
Власність суб'єктів підприємництва	-	+	-	-	-	+	-	+	+	+	-	-
Сукупний грошовий ресурс підприємства	-	+	+	+	-	+	-	-	-	+	-	+
Вкладений у діяльність підприємства ресурс, що включає власний та позиковий капітал	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Вартість формування активів	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
Включає в себе компоненти боргу, нерозподіленого прибутку, акції	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-
Багатство, що визначено факторами виробництва	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+

ДОДАТОК В

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ КАПІТАЛУ

Таблиця В.1 – Класифікація видів капіталу підприємства [12]

Класифікація	Види капіталу
За джерелами формування	Власний капітал (належить підприємству на правах власності). Залучений капітал (не належить підприємству, але знаходиться у його розпорядженні тимчасово на безоплатній основі). Позиковий капітал (не належить підприємству, підлягає поверненню із сплатою відсотків).
За формою надходження у процесі кругообігу	Грошовий капітал (у грошовій формі). Виробничий капітал (інвестований у виробничі активи). Товарний капітал (у товарній формі).
За характером використання у господарському процесі	Працюючий капітал (бере участь у формуванні доходів). Непрацюючий капітал (не бере участі у формуванні доходів).
Залежно від джерел походження коштів	Національний (вітчизняний) капітал. Іноземний капітал.
За метою використання	Інвестиційний капітал (використовується з метою збільшення підприємницьких можливостей). Інноваційний капітал (використовується з метою реалізації інноваційного проекту).
За формами інвестування	Фінансовий капітал (у грошовій формі). Матеріальний капітал (інвестований у матеріальні активи). Нематеріальний капітал (інвестований у нематеріальні активи).
За характером використання власниками	Споживчий капітал (з часом втрачає функції капіталу). Накопичуваний (реінвестований) капітал (з часом забезпечує приріст).
За випуском та сплатою	Номінальний (оголошений) капітал (встановлена засновниками в установчих документах сумарна вартість акції компанії, що випускаються). Випущений капітал (частина номінального капіталу, на суму якої випущено акції для розподілу між акціонерами); Оплачений капітал (частина випущеного капіталу, що оплачена акціонерами за придбані акції). Неоплачений капітал (частина випущеного капіталу, що не сплачена акціонерами за придбані акції).
За формою власності	Приватний капітал (належить приватній особі). Державний капітал (належить державі). Корпоративний (акціонерний) капітал (утворюється на основі акціонерної форми власності). Спільний капітал (утворюється на основі спільної форми власності). Пайовий капітал (належить партнерським підприємствам).

Продовження таблиці В.1.

Класифікація	Види капіталу
За відповідністю правовим нормам функціонування	Легальний капітал (контролюється суспільством і органами державного управління). Нелегальний («тіньовий») капітал (не контролюється суспільством і органами державного управління).
За способом перенесення вартості	Основний капітал (переносить свою вартість на виготовлену продукцію поступово). Оборотний капітал (цілком переносить свою вартість на виготовлену продукцію).
За терміном використання	Довгостроковий (сума довгострокових зобов'язань та капіталу компанії, що вкладаються на термін понад сім років, в основному – підприємницький капітал). Короткостроковий (кошти, вкладені терміном до одного року в основному – позиковий капітал).
За етапами виникнення	Первинний (кошти власників підприємства, резерви, внески інших компаній та інші фінансові джерела, використовувані власниками під час створення підприємства). Вторинний (термінові субординовані запозичення підприємства, безстроковий капітал, не включений в первинний капітал, що використовується для початку фінансової або комерційної діяльності).
За необхідністю нормування	Нормований (активи, щодо формування та використання яких формуються певні кількісні нормативи). Ненормований (відсутність будь-яких кількісних та якісних обмежень).
За продуктивністю використання	Продуктивний (капітал, що сприяє створенню доданої вартості та зростанню прибутку підприємства). Непродуктивний (капітал, майбутні економічні вигоди від використання якого тільки покривають витрачені фінансові ресурси або взагалі відсутні)
Залежно від виду діяльності, яка здійснюється підприємством	Операційний (сукупність грошових, матеріальних та нематеріальних активів, що створюються під час здійснення основної (операційної) діяльності). Інвестиційний (активи, котрі є грошовою формою кругообігу капіталу). Фінансовий (кошти, а також інші види матеріальних і нематеріальних активів, оцінені у вартісній формі, згенеровані під час здійснення фінансової діяльності).

ДОДАТОК Г

СТРУКТУРА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ

Рисунок Г.1 - Структура механізму управління капіталом суб'єкта підприємництва в умовах нестабільності зовнішнього середовища[66,69,70]

ДОДАТОК Г

ТЕОРЕТИЧНИЙ АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ
СКЛАДУ КАПІТАЛУ

Рисунок Г.1 – Оптимізація структури капіталу суб'єкта підприємництва

ДОДАТОК Д

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПАТ«Полтаваобленерго» за 2014-2019

рр.

Таблиця Д.1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПАТ «Полтаваобленерго» за 2014-2019 рр., тис. грн.

Актив	Рік					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:	1012	2230	3613	2620	4592	5191
Основні засоби:	507967	564953	560648	583376	730210	792335
первісна вартість	2455047	2547214	2584726	2643893	2841810	3005612
Знос	1947080	1982261	2024078	2060517	2111600	2213277
Інвестиційна нерухомість:	0	0	0	0	0	0
первісна вартість	0	0	0	0	0	0
Знос	0	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:						
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	0	0	0	0	0	0
інші фінансові інвестиції	0	0	0	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	435	435	435	435	435	435
Відстрочені податкові активи	11917	15628	14694	11080	3106	0
Гудвіл	0	0	0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	0	0	0	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	0	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	521331	583246	579390	597511	738343	797961
II. Оборотні активи						
Запаси	19422	18780	23556	18748	28847	18624
виробничі запаси	22830	24 708	26 330	21 953	23 749	20 153
Товари	44	38	39	60	74	99
необоротні активи утримувані для продажу	903	734	1 137	408	263	0
Придбання (виготовлення) інших МНМА	894	1013	1 055	1 202	7924	77
резерв знецінення	5249	7 713	5005	4 875	3163	1 705
Депозити перестрашування	0	0	0	0	0	0
Векселі одержані	0	0	0	0	0	0

Продовження таблиці Д.1.

Актив	Рік					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	26554	21156	47875	82718	40810	75937
за виданими авансами						
з бюджетом	6327	12026	10064	0	10098	584
у тому числі з податку на прибуток	5079	12026	10064	0	8436	0
з нарахованих доходів	1	1	1	1	0	312
із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	5724	6829	5953	4324	5674	18382
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0	0	12600	0
Гроші та їх еквіваленти	10945	10929	8252	93985	21768	100710
Готівка	0	0	0	0	2	0
Рахунки в банках	10945	10929	8252	93985	21766	100710
Витрати майбутніх періодів	0	0	0	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	0	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	4258	7180	9222	17624	6670	31
Усього за розділом II	129420	145964	222125	350214	279863	436033
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	0	0	0	0	0
Баланс	650751	729210	801515	947725	1018206	1233994

Пасив	2014	2015	2016	2017	2018	2019
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	102053,6	102053,6	102053,6	102053,6	102053,6	102053,6
Капітал у дооцінках	0	285803	285284	284254	284019	220460
Додатковий капітал	287704	167	165	162	26	19
Резервний капітал	6642	6642	6642	6642	6642	6642
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	193593	253941	297854	332500	366831	583830
Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	580715	639329	682721	716334	750294	903727
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0	0	0	0	170
Пенсійні зобов'язання	0	0	0	0	0	0
Довгострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	6375	7434	0	0	0	0

Продовження таблиці Д.1.

Пасив	Рік					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Довгострокові забезпечення	0	0	0	0	0	0
Цільове фінансування	0	0	0	0	0	0
Страхові резерви	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	6375	7434	0	0	0	170
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0
Векселі видані	0	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	0	0	8000	8000	8000	8000
за довгостроковими зобов'язаннями						
за товари, роботи, послуги	2026	3198	4027	14644	1060	9736
за розрахунками з бюджетом	2180	4986	11285	23360	16847	12713
за у тому числі з податку на прибуток	0	0	0	8950	0	2708
за розрахунками зі страхування	4566	5025	5126	6341	3631	3445
за розрахунками з оплати праці	9701	10398	10872	13593	12791	12589
за одержаними авансами	30082	44137	59308	116490	180004	235424
за розрахунками з учасниками	3	5	5	22560	22560	22560
Поточні забезпечення	9644	9955	11009	11292	15806	18153
Доходи майбутніх періодів	0	0	0	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	0	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	5459	4743	9162	15111	7213	7477
Усього за розділом III	63661	82447	118794	231391	267912	330097
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	0	0	0	0	0	0
Баланс	650751	729210	801515	947725	1018206	1233994

Таблиця Д.2 – Звіт про фінансові результати ПАТ «Полтаваобленерго» за 2015-2019 рр., тис. грн.

Стаття	Код рядка	Рік				
		2015	2016	2017	2018	2019
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1172043	1112754	1869549	2297726,2	2759780,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-1054933	-1029781	-1710377,9	-2109871,5	-2483702,1
Валовий: прибуток	2090	117110	82973	159171,1	187854,7	276078
Інші операційні доходи	2120	16545	17682	34041	30655	53684
Адміністративні витрати	2130	-34582	-38376	-48632	-58676	-57204
Витрати на збут	2150	0	0	0	0	0
Інші операційні витрати	2180	-10349	-8846	-49341	-69140	-43375
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	88724	53433	80769	73616	204085
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0	0	0	0
Інші доходи	2240	2812	2272	1125	1646	13694
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	0	0	0
Фінансові витрати	2250	-1059	-566	0	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0
Інші витрати	2270	-681	-792	-869	-255	-14061
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	89796	54347	81025	75007	203718
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-3036	-4432	-20040	-29574	-44597

Продовження таблиці Д.2.

Стаття	Код рядка	Рік				
		2015	2016	2017	2018	2019
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	86760	49915	60985	45433	159121
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0	0	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	86760	49915	60985	45433	159121

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Матеріальні затрати	2500	74 913	74 360	75 849	103 324	126 554
Витрати на оплату праці	2505	185 463	198 922	219 473	317 536	350 369
Відрахування на соціальні заходи	2510	66 749	70 739	75 746	67 602	68 348
Амортизація	2515	40 727	46 261	42 262	59 451	113 135
Інші операційні витрати	2520	32 094	28 091	68 746	99 342	72 662
Разом	2550	399946	418 373	482076	647255	731068

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Середньорічна кількість простих акцій	2600	17712549 6	17712549 6	17712549 6	17712549 6	17712549 6
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	17712549 6	17712549 6	17712549 6	17712549 6	17712549 6
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0	0	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0	0	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0	0	0	0

Таблиця Д.3 – Звіт про власний капітал ПАТ «Полтаваобленерго» за 2015-2019рр., тис. грн.

Стаття	Рік					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Залишок на початок року	540376	580715	639329	682721	716334	750294
Коригування:						
Інші зміни в капіталі	-17428	0	0	0	0	0
Скоригований залишок на початок року	522948	580715	639329	682721	716334	750294
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	89318	86760	49915	60985	45433	159121
Інший сукупний дохід за звітний період	0	0	0	0	0	0
Розподіл прибутку:						
Виплати власникам (дивіденди)	0	-28144	-6521	-27369	-11470	-5681
Інші зміни в капіталі	-3	-2	-2	-3	-3	-7
Разом змін у капіталі	57767	58614	43392	33613	33960	153433
Залишок на кінець року	580715	639329	682721	716334	750294	903727

ДОДАТОК Е

Розрахункова база для оптимізації структури капіталу суб'єкта підприємництва[5,71]

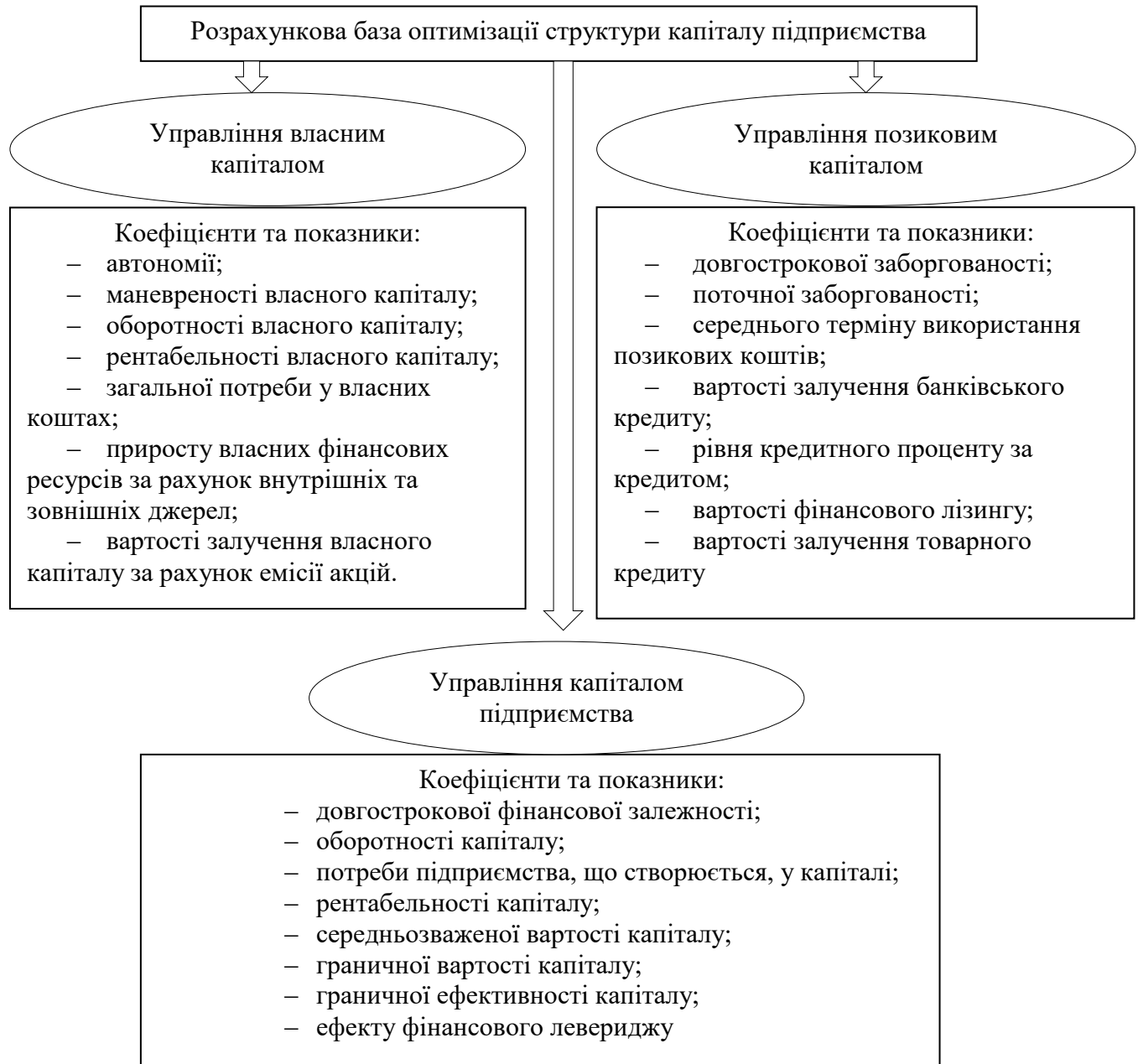

Рисунок Е.1 – База розрахунку для оптимізації

